

ΣΥΖΥΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΚΝΟΓΟΝΙΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΡΙΕΣ

ΕΝΟΣ ΛΑΪΚΟΥ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τοῦ κ. Κωνσταντίνου Καρακόλη, Διδάκτορος Θεολογίας

1. Εἰσαγωγικά.

Χαίρομαι πολύ πού ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποφάσισε νά προωθήσει καί νά συζητήσει σ' αὐτό τό Συνέδριο τό θέμα τῆς συζυγίας καί τεκνογονίας, γιατί – πιστεύω – εἶναι ἕνα θέμα καυτό γιά τούς ὀρθόδοξους πιστούς.

Πρὶν ἀπό ἕνα μήνα περίπου μοῦ τηλεφώνησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Νικόλαος καί μοῦ ζήτησε, ἂν ἤθελα, νά εἰσηγηθῶ τό θέμα «Ἐρωτήματα καί ἀπορίες ἑνός λαϊκοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας». Τόν εὐχαρίστησα, ζήτησα τὴν εὐχή του καί τό δέχτηκα.

Ὅμως ἀπό κεῖ καί πέρα τί γίνεται! Τό θέμα αὐτό δέν εἶναι ὅπως τά συνήθη, ὅπου εἰσηγεῖσαι τό πρόβλημα συντάσσοντας μιὰ ἐπιστημονική πραγματεία. Ἔστυφα το μυαλό μου, ζήτησα τὴ βοήθεια τοῦ Κυρίου καί ἄρχισα νά μελετῶ, νά ρωτῶ καί νά συζητῶ.

Σκέφτηκα λοιπόν ὅτι καταρχὴν πρέπει νά σᾶς παρουσιάσω τό πρόβλημα τῶν συζυγικῶν σχέσεων - αὐτά πού βλέπω, πού ἀκούω, πού γίνονται - γιά νά μπορέσω στή συνέχεια νά διατυπώσω τά ἐρωτήματα καί τίς ἀπορίες πού πλανιοῦνται στό νοῦ καί στή ζωὴ ἑνός μέσου λαϊκοῦ μέλους τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας. Δέ θέλω νά δῶ τό θέμα οὔτε ὡς συντηρητικός οὔτε ὡς προοδευτικός θεολόγος, ἀλλὰ ἀπλῶς νά παρουσιάσω τίς ὅποιες συνιστώσες του, ἀποδίδοντας, ὅσο μπορῶ, ἀνάγλυφα τὴν πραγματικότητα.

Παρουσιάζω λοιπόν, μέ τὴν εὐχή σας, τό θέμα καί στή συνέχεια θέτω τά συναφή ἐρωτήματα, γιά νά τελειώσω μέ τίς προτάσεις μου.

2. Ἀντιπροσωπευτικά κείμενα

Σᾶς παρουσιάζω μέ ἀντιστοιχίες, σέ δύο κάθε φορά ἐνότητες, κάποια ἀντιπροσωπευτικά κείμενα, πού μπόρεσα νά δῶ μέσα στά στενά χρονικά ὅρια πού διέθετα.

2.1. Συζυγικές σχέσεις γενικά

Λουκᾶ Τσιούτσικα, ἱερομονάχου, Ἐν γάμῳ τὴν σωφροσύνην, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 31. 37-40. (Ἀπόδοση νοήματος ἀπὸ τὸν εἰσηγητὴ):

- Νά συναισθανόμαστε, ἐφόσον συνεχίζουμε τίς συζυγικές σχέσεις μετά τήν ὅποια περίοδο τῆς τεκνογονίας, ὅτι ἡ ζωή μας εἶναι ἀρρωστημένη. Ἄς ἔχουμε λοιπόν τή συναίσθηση τῆς ἀμαρτωλότητάς μας καί ἄς τήν ὁμολογοῦμε στήν Ἱερά Ἐξομολόγηση, γιά νά ἀχίσει ἡ ἀποθεραπεία.
- Ὁ ἀπ. Παῦλος στήν Α΄ Κορ. 7,2 («διά δέ τὰς πορνείας ...») κάνει λόγο ὄχι γιά τόν εὐλογημένο ἐν Χριστῶ γάμο, ἀλλά γιά τήν κατάντια τοῦ χριστιανικοῦ γάμου καί προσπαθεῖ νά προλάβει τά χειρότερα. Ὅπως λέει καί ὁ Ἰω. ὁ Χρυσόστομος, ὁ ἀπ. Παῦλος «δέν ἀποδέχεται» αὐτή τήν κατάσταση τῆς ἀκρασίας, ἀλλά «σκώπτει καί καταγινώσκει» (Περί Παρθενίας, ΛΔ΄, ΕΠΕ 29, 550).

(Ὁ Ἰω. Χρυσόστομος στήν προκειμένη ἐνότητα (ΛΔ΄) κάνει λόγο γιά τίς συζυγικές σχέσεις μέ ἀγάπη καί κατανόηση. Μόνο σ' αὐτό τό σημεῖο μιλάει ἀποδοκιμαστικά, γιάτί ἀναφέρεται στήν ὑπερβολή τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας, στούς «σφόδρα κατωφερεῖς», ἡ ὅποια εἶναι ἀξιόμηπη («... εἰ μή διά παντός τις ἔχοιτο τῆς γυναικός καί τῆς μίξεως ἀπολαύσι»). Ὁ ἱερός Χρυσόστομος πουθενά δέ μιλάει γιά τήν «κατάντια» γενικά τοῦ χριστιανικοῦ γάμου. Καί φυσικά ποιός θά περιέμενε σέ ἕνα λόγο περί Παρθενίας νά ἐξυμνήσει ὁ ἱερός Πατήρ τή συζυγική ζωή;).

Ἀρτεμίου Ραντοσλάβιεβιτς, ἐπισκόπου Πρίζνεν (Σερβίας), Τό μυστήριον τοῦ γάμου. Παράθεση ἀπό τό περιοδικό «Ὁ ζωοποιός Σταυρός», τ. 81-3, σ. 242:

- Ἡ Ἐκκλησία ἀνέχεται τίς ἐξ ἀδυναμίας συζυγικές σχέσεις πού δέν ἔχουν ἄμεσο σκοπό τήν παιδοποιία. Δι' αὐτό πρέπει ὁ ἄνθρωπος νά ταπεινώνεται μπροστά στόν Κύριο καί νά ἐλπίζει ὅτι ὁ Θεός θά τόν ἐλεήσει γιά τήν ταπείνωσή του.

Ἀπ. Παύλου, Α΄ Κορ. 7,1-7:

- «Περί δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι· ² διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἕκαστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω. ³ τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὐνοίαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ. ⁴ ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. ⁵ μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράξη ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. ⁶ τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐκ κατ' ἐπιταγήν. ⁷ θέλω

γὰρ πάντα ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἑμαυτόν· ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως».

Ἰω. Χρυσόστομος, Διά δέ τας πορνείας 2, Μ. 51,210 · Περί παρθενίας ΙΘ', Μ. 48,547 · Ἐγκώμιον εἰς Μάξιμον 5, Μ. 51,232 · Ὅμιλ. ΙΘ', 2-3· εἰς Α' Κορ., Μ. 61,153π.

- «Οὐ πονηρόν ὁ γάμος πρᾶγμα, ἀλλὰ πονηρόν ἢ μοιχεία, πονηρόν ἢ πορνεία· γάμος δὲ πορνείας ἀναιρετικόν φάρμακον».
- Ὁ σκοπὸς τῶν συζυγικῶν σχέσεων εἶναι «ἢ τῆς ἀκολασίας καὶ ἢ τῆς ἀσελγείας ἀναίρεσις», ὥστε νὰ «διατηρηθοῦν» οἱ σύζυγοι «ἐν ἀγιασμῶ καὶ σεμνότητι».
- «Τίνος ἔνεκεν ἔδωκε τὸν γάμον ὁ Θεός; ... ἵνα πορνείας φύγωμεν, ἵνα τὴν (πορνικὴν) ἐπιθυμίαν καταστείλωμεν, ἵνα σωφρόνως συζήσωμεν, ἵνα εὐαρεστήσωμεν Θεῷ, τῇ οἰκείᾳ ἀρκούμενοι γαμετῇ».
- «Δεῖ δὲ πάντων προτιμᾶν τὴν ὁμόνοιαν, ἐπειδὴ καὶ πάντων τοῦτο κυριώτερον καὶ εἰ βούλει, καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων αὐτὸ ἐξετάσωμεν. Ἔστω γὰρ γυνὴ καὶ ἀνὴρ καὶ ἐγκρατευέσθω ἢ γυνὴ μὴ βουλομένου τοῦ ἀνδρός: τί οὖν, ἂν ἐκεῖνος ἐντεῦθεν πορνεύῃ, ἢ μὴ πορνεύῃ μὲν, ἀλλαγὴ δὲ καὶ θορυβῆται καὶ πυρῶται καὶ μάχεται καὶ μυρία τῇ γυναικί πράγματα παρέχη; τί τὸ κέρδος τῆς νηστείας καὶ τῆς ἐγκρατείας ἀγάπης διεῶρηγμένης; Οὐδέν. Πόσας γὰρ ἔνθεν λοιδορίας, πόσα πράγματα, πόσον ἀνάγκη γίνεσθαι πόλεμον;»
- «Ὅταν γὰρ ἐν οἰκίᾳ ἀνὴρ καὶ γυνὴ διεστηκότες ᾧσιν, οὐδέν νηὸς χεμαζομένης ἄμεινον ἢ οἰκία διακείσεται, τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸν προωρεὰ διαστασιάζοντος. ... ἵνα μὴ φοβῆται ἢ γυνὴ, ὡς ἀκάθαρτος γινομένη διὰ τὴν μίξιν, φησὶν (ὁ ἀπόστολος): Ἦγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἠγίασται ἢ γυνὴ ἢ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί».

Θεοφυλάκτου, Εἰς Α' Κορ. 7, Μ. 124,641:

- «Ὡς οὖν ἂν ἢ εὐχὴ σπουδαιότερα γένηται, ἀπέχεσθε, φησὶν (ὁ ἀπόστολος), ἀλλήλων, ὡς τῆς μίξεως ἀσχολίαν, οὐκ ἀκαθαρσίαν ποιούσης». (Βλ. καὶ Ἐβρ. 13,4: «Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι καὶ ἢ κοίτη ἀμίαντος»).

2.2. *Εὐλογημένη ἢ ἡδονὴ στό γάμο;*

Ἀθηναγόρου, Πρεσβεῖα 33, ΒΕΠ 4,308:

- «Τῶν ἐν τούτῳ τῷ βίῳ ἡδέων καταφρονοῦμεν μέχρι καί τῶν τῆς ψυχῆς ἡδέων, γυναῖκα μὲν ἕκαστος ἡμῶν ἦν ἡγάγετο κατὰ τοὺς ὑφ' ἡμῶν τεθειμένους νόμους νομίζων, καί ταύτην μέχρι τοῦ παιδοποιήσασθαι».

Κλήμεντος Ἀλεξ., Παιδαγωγός 2,10, ΒΕΠ 7,172:

- «... ψιλὴ ἡδονή (χωρὶς δηλ. τὸν σκοπὸ τῆς παιδοποιίας), κἄν ἐν γάμῳ παραληφθῆ, παρὰ νόμους ἐστὶ καὶ ἄδικος καὶ ἄλογος».
- Τά σχετικά στό 2,1, πρώτη ἐνότητα.

(Ἐς σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι ὁ Ἀθηναγόρας, ἀπολογούμενος πρὸς τὸν φιλόσοφο αὐτοκράτορα Μάρκο Αὐρήλιο, χρησιμοποιεῖ κυρίως φιλοσοφικὸ ὕλικό καὶ παρουσιάζει μέρος μόνο τῆς χριστιανικῆς ἀντίληψης γιὰ τὴ συζυγία, ὥστε νὰ μὴν προκαλέσει τοὺς ἐθνικοὺς φιλοσόφους, πού θεωροῦσαν τὸ γάμο ἐμπόδιο γιὰ τὴ φιλοσοφία. Βλ. ΘΗΕ, τ. 1, σ. 641 καὶ Χρ. Κ. Βάντσου, Ὁ γάμος καὶ ἡ προετοιμασία αὐτοῦ, Ἀθήνα 1977, σ. 50π. Ὡς πρὸς τὴν ἀντίληψη τοῦ Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως καλὸ εἶναι νὰ ἔχουμε ὑπόψη ὅτι εἶναι πολὺ πιθανὸ νὰ πιστεύει ὅτι τὸ ἀνδρικό σπέρμα εἶναι τέλειος ἄνθρωπος καὶ ἐπομένως, γάθε σπερματικὴ ἔκκριση, πού δὲν ἀποβλέπει στὴν τεκνογονία, μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ φόνος. Βλ. Χρ. Βάντσου, ὅ.π. Μέ βάση αὐτὴ τὴν ἀντίληψη, πού εἶναι σαφὴς καὶ στὸν Ἀθηναγόρα, μποροῦν νὰ ἐξηγηθοῦν τὰ χωρία πού παρατίθενται παρακάτω, στὴν ἐνότητα γιὰ τὴν παιδοποιία).

Τίτου Βόστρων, Κατὰ Μανιχαίων 2,33, Μ 18, 1197:

- «... ἀναίτιος (extra culpam, λατιν. μετάφραση) τῶν σωματῶν ἢ ἡδονῆ, εἶγε λογισμῶ καὶ νόμῳ τοῦ ποιήσαντος ἀκολουθοίη»¹³.

Μ. Βασιλείου, Περί Παρθενίας 3, Μ 30, 676:

- «Καί ἵνα μή, ὡς ἂν παθητικὸν ἀβοήθητον καταλείποιο τὸ θῆλυ, ἀγόμενον τῷ πρὸς τὴν τοῦ ὁμοίου γένους διαδοχὴν φίλτρῳ, ἡδονῆς ὅλον φάρμακον τῷ ἄρρενι κατασκευάσας, πρὸς αὐτό (τὸ θῆλυ) ἄγει (ὁ Θεός) τὸ ἄρρεν βιαίῳς ὀλκαῖς καὶ ἐπὶ τὴν καταβολὴν τῆς γονῆς· οὐχὶ πρὸς τὸ ἄρρεν ἄγων τὸ θῆλυ, ἀλλὰ τῆ τοῦ θήλεος ἡδονῆ τὸ ἄρρεν πρὸς αὐτό αἰχμάλωτον ἄγων ... Οὕτω τῷ ἀσθενεστέρῳ ζῶῳ (δηλ. τῆ γυναικί) τοῦ Δημιουργοῦ βοηθῆσαι θελήσαντος, ἵνα τῆ ἐνούση αὐτῷ ἡδονῆ μαγγανεύον τὸ ἄρρεν, οὐ διὰ τὴν παιδοποιίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτόν τόν τῆς μίξεως οἴστρον ὑπερμαχοῦν αὐτῷ τῷ ἀσθενεστέρῳ ζῶῳ (δηλ. τῆ γυναικί) ἔχη τὸ ἄρρεν».

Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου, Λόγος Δ΄, Μ 39, 72:

- «Ἐπεὶ οὖν ἐπὶ συννοχῇ τοῦ γένους, καὶ ἐπὶ αὐξήσει τῆς φύσεως ὁ τοῦ γάμου ἐδόθη νόμος τῷ μὲν ἀνθρώπῳ ἡδονὴν ἐνέσπειρε: τὸ δὲ θῆλυ θωπευτικὸν ἐποίησεν· οὐχ ἵνα ἑταιρικῶς πρὸς μίξεις ἐρεθίζονται, ἀλλ’ ἵνα ἐννόμως πρὸς γάμον συνάπτονται».

Ἰω. Χρυσόστομος, Ἐγκώμιον εἰς Μάξιμον 5, Μ. 51,232 · Λόγος Α΄ εἰς Ἄνναν, Μ 54,642 · Ὅμιλ. Κ΄ 7 εἰς Ἐφεσ., Μ. 62,145 · Ὅμιλ. Δ΄ 1 εἰς Ρωμ., Μ 60,417:

- «Διὰ τοῦτο γάμος ... ἵνα ... καὶ μεθ’ ἡδονῆς τῇ γυναικί διαλεγώμεθα».
- «... αἱ τῷ κάλει τῆς ψυχῆς καταλάμπουσαι (σύζυγοι), ὅσπερ ἂν ὁ χρόνος προΐη, καὶ πείραν τῆς οἰκείας εὐγενείας παρέχωσι, τοσοῦτω μάλιστα θερμότερον τοῖς οἰκείοις ἀνδράσιν ποιοῦσι τὸν ἔρωτα καὶ τὴν πρὸς αὐτόν (τὸν ἔρωτα) ἐξάπτουσιν ἀγάπην».
- «... καὶ οἱ ἔρωτες θερμότεροι, καὶ ἡ εὐνοία γνησιωτέρα, καὶ ἡ φιλία ἀκριβεστέρα γίνεται», (ὅταν οἱ νέοι φυλάγουν τὴν πρό τοῦ γάμου ἀγνότητα).
- Ὅταν ὁ νυμφευόμενος ἀπέχει ἀπὸ τὰ συνήθη στοὺς γάμους τραγούδια καὶ χορούς, ποὺ ἐξάπτουν πρὸς τὴν ἀκολασία, τότε λοιπὸν ἡ νύφη «μεγίστην καρπώσεται ἡδονὴν, πάσης ἑαυτὴν ὑποψίας (γιά τὸν ἄντρα της) ἀπαλλάττουσα».
- «Ἐνταῦθα (ὁ Θεός) ... τὴν κατὰ φύσιν τέθεικεν ἡδονὴν, ἧς ἡδύνατο μετὰ ἀδείας πλείονος ἀπολαύοντες καὶ μείζονος εὐφροσύνης ἀπηλλάχθαι αἰσχύνης. Ἄλλ’ οὐκ ἠθέλησαν» (καὶ ἐκτράπηκαν σὲ ὁμοφυλοφιλικές σχέσεις).

Ἀκολουθία τοῦ Γάμου:

- «καὶ σύ νύμφη ... εὐφραινομένη τῷ ἰδίῳ ἀνδρί».

2.3. Παιδοποιία.

Ἀθηναγόρου, ὁ.π.:

- «Ὡς γὰρ ὁ γεωργός, καταβαλὼν εἰς γῆν τὰ σπέρματα, ἄμητον περιμένει οὐκ ἐπισπείρων, καὶ ἡμῖν μέτρον ἐπιθυμίας ἢ παιδοποιία».

Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Κεφάλαια περὶ ἀγάπης, ἑκατοντ. Β΄ 17, ΕΠΕ 14,218:

- «... ἡ ὀρθὴ κρίσις τῆς συνουσίας, ὁ σκοπὸς ἐστὶ τῆς παιδοποιίας. Ὁ οὖν εἰς τὴν ἡδονὴν (; μόνην) ἀποβλεψάμενος, ἐσφάλη περὶ τὴν κρίσιν, τό μὴ καλὸν ὡς καλὸν ἠγησάμενος».

Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ὁμιλία ΙΣΤ΄ 4, ΕΠΕ 72,428:

- «... ἐν ἁμαρτίαις ἐκινήθη (ὁ Δαβὶδ) μᾶλλον δὲ πᾶς ἄνθρωπος ... Ἡ γάρ τῆς σαρκὸς ἐπανάστασις ἀκούσιος οὕσα ... εἰ καὶ παρὰ τῶν σωφρονούντων βία δουλαγωγεῖται καὶ πρὸς παιδοποιίαν μόνον ἀνίεται (ἀφήνεται), ἀλλὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἐπάγεται καταδίκην, φθορὰ οὕσα ...».

Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, Ἑρμηνεῖα εἰς τὰς ἰδ' ἐπιστολάς τοῦ ἀπ. Παύλου, τ. γ' Θεσσαλονίκη 1990, σ. 737, σημ. 301:

- Οἱ χριστιανοὶ σύζυγοι ζοῦν σωφρόνως «... ὅταν σμίγουν, ὄχι διὰ φιληδονίαν καὶ ἀκρασίαν, ἀλλὰ διὰ μόνην παιδοποιίαν».

Ἀρτεμίου Ραντοσλάβιεβιτς, ὁ.π.:

- Οἱ σχέσεις τῶν συζύγων μέσα στὸ γάμο εἶναι εὐλογημένες, μόνον ὅταν ἐποβλέπουν στὴν παιδοποιίαν».

Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. ΙΒ΄ 5 εἰς Κολασ., Μ 62,388· Ὁμιλ. Κ΄ 3 εἰς Ἐφεσ., Μ 62,138· Περί Παρθενίας ΙΘ΄, Μ 48,547· Διὰ δὲ τὰς πορνείας 3, Μ 51,213:

- «Τί οὖν, ὅταν παιδίον μὴ ἦ, οὐκ ἔσσονται (εἷς οἱ) δύο καὶ τότε; Εὐδηλον· ἡ μίξις γάρ τοῦτο ἐργάζεται, ἀναχέουσα καὶ ἀναμίξασα ἀμφοτέρων τὰ σώματα».
- « Ἡ οὐχ ὁρᾶτε πόσοι γυναιξίν ὠραίαις συνοικήσαντες, ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέστρεψαν; πόσοι δὲ οὐ σφόδρα εὐμόρφους μετὰ πολλῆς ἡδονῆς εἰς ἔσχατον γῆρας ἤλασαν;».
- « Ἐδόθη μὲν οὖν καὶ παιδοποιίας ἔνεκεν ὁ γάμος πολλῶ δὲ πλέον ὑπὲρ τοῦ σβέσαι τὴν τῆς φύσεως πύρωσιν. Καὶ μάρτυς ὁ Παῦλος λέγων ...».
- «Δύο γάρ ταυτὰ ἐστὶ, δι' ἅπερ εἰσενήνεκται ὁ γάμος, ἵνα τε σωφρονῶμεν, καὶ ἵνα πατέρες γινώμεθα. τῶν δὲ δύο τούτων προηγουμένη ἢ τῆς σωφροσύνης ἐστὶ πρόφασις ... καὶ μάλιστα νῦν, ὅτε ἡ οἰκουμένη πᾶσα τοῦ γένους ἡμῶν ἐμπέπλησται».

Από τις αντιπαραθέσεις τῶν παραπάνω ἐλαχίστων ἀντιπροσωπευτικῶν κειμένων - ιδιαίτερα τῶν οἰκουμενικῶν Πατέρων Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καί Βασιλείου τοῦ Μεγάλου - καταλήγω σέ κάποια, ἐπιστημονικά, ἴσως ὄχι ἀπόλυτα ἀσφαλῆ, συμπεράσματα, πού θά τά θέσω στήν κρίση σας. Κυρίως ὁμως θέλω νά τά χρησιμοποιήσω γιά νά διατυπώσω, κάπου στή συνέχεια, τά ἐρωτήματα καί τίς ἀπορίες μου.

Ἡ συζυγική σχέση λοιπόν:

α. συνδέεται ἀπερίφραστα μέ τήν τεκνογονία,

β. συγκρατεῖ καί ἐνισχύει τό συζυγικό δεσμό συνεχιζόμενη καί μετά τήν ὀριστική λήξη τῆς γονιμότητας τῆς γυναίκας,

γ. βοηθάει στόν ἀγιασμό.

Εἰδικότερα ἡ ἡδονή τῆς συζυγικῆς συνένωσης ἐκτός ἀπό κάποιες, αἰρετικῆς ἀπόχρωσης, θά ἔλεγα, ἀναφορές¹, εἶναι ἀποδεκτή ὡς δύναμη ἀγάπης καί ὡς φάρμακο κατά τοῦ πειρασμοῦ τῆς πορνείας. Παρουσιάζεται μάλιστα ὡς φυσική λειτουργία, ἀπαλλαγμένη ἀπό ὅποιαδήποτε ἐνοχή ἀμαρτίας, ἀκόμη καί μετά τήν τεκνογονία. Αὕτη εἶναι ἡ προσωπική μου ἐκτίμηση. Αὕτη ἡ ἐκτίμηση θά μπορούσε νά ἐνισχυθεῖ ἀπό ἕνα πολύ σοβαρό γεγονός τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325 μ.Χ.). Ἴσως θά ἔχετε διαβάσει γιά τόν ἀσκητικώτατο ὁμολογητή, θαυματουργό καί ἅγιο ἐπίσκοπο Παφνούτιο, ὁ ὁποῖος μέ πολύ σθένος ἀντιτάχθηκε, κατά τή Σύνοδο αὕτη, στήν πρόταση τοῦ Ὁσίου, ἐπισκόπου Κορδούης, νά εἰσαχθεῖ στήν Ἐκκλησία ἡ ὑποχρεωτική ἀγαμία τοῦ κλήρου. Καί ἡ ἀποψή του ἐπικράτησε πλήρως. Μήπως λοιπόν οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἤθελαν νά καταστρέψουν τήν ἅγια Ἐκκλησία μας μέ παράνομους, ὅπως τοὺς θέλουν ὀρισμένοι συμπαθέστατοι πατέρες καί ἀδελφοί, ἔρωτες τῶν κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι θά ἦταν ἀναπόφευκτοι;

Ὡστόσο στά χρόνια μας γράφονται καί ἀκούονται ἀρνητικές θέσεις γιά τίς συζυγικές σχέσεις πού, ἀντί νά ἀναπαύουν τοὺς ἀγωνιζόμενους πιστούς, τοὺς δημιουργοῦν, σύμφωνα μέ αὐτά πού ἀκούω καί βλέπω, ἐνοχές καί ψυχοσωματικά προβλήματα. Ἦδη, ἀπό τίς πρῶτες ἀντιπαραθέσεις πού ἀνέφερα, πήραμε κάποια γεύση γι' αὐτές τίς θέσεις. Ἐδῶ θά σᾶς ἀναφέρω μερικές εἰκόνες ἀπό τό τί γίνεται σήμερα.

3. Ἀρνητικές καί θετικές συμβουλές σύγχρονων πνευματικῶν ἱερέων.

¹ Εἶναι μεγάλο σφάλμα νά πιστεύουμε στό ἀλάθητο τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ιδιαίτερα ὅταν οἱ θέσεις τους δέν εἶναι σύμφωνες μέ τήν καθολική συνείδηση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

- Ένας ιερομόναχος εφημέριος σέ μεγάλο ναό, εἶπε σέ ἕνα κήρυγμά του ἐνώπιον 500 περίπου πιστῶν: Οἱ συζυγικές σχέσεις ἐπιτρέπονται μόνο γιά τήν ἀπόκτηση παιδιῶν.
- Ένας ἄλλος πνευματικός πατέρας ἀναστάτωσε τήν οἰκογένεια ἑνός εὐλαβοῦς καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου, προκαλώντας συναισθηματικές ἐκρήξεις, νεῦρα, συνεχῆ μοῦτρα, ἐπειδή, λέει, ἔπρεπε νά διακόψουν τίς συζυγικές τους σχέσεις.
- Μοῦ ἔλεγε ἕνας φίλος, ἀναστατωμένος ἀπό ἀνάλογες συμβουλές: Τί τοῦς φταῖμε καί πᾶνε νά χαλάσουν τήν οἰκογενειακή μας ἀτμόσφαιρα; Κανείς δέν ὑπάρχει νά τοῦς ἐλέγξει; Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ξέφραγο ἀμπέλι; Καί ὅταν ὁ Κύριος εἶπε «ὁ ἀπολύων τήν ἑαυτοῦ γυναῖκα παρεκτός λόγου πορνείας ποιεῖ αὐτήν μοιχᾶσθαι», ἐννοοῦσε, ἂν αὐτός δέν ἀπέλυε τή γυναῖκα του, ἀποχή ἀπό τίς συζυγικές σχέσεις;
- Ἄλλος, νεαρός συνάδελφός μου, μοῦ ἐξομολογήθηκε πῶς ἀναγκάστηκε νά "καταφύγει" σέ ἄλλον πνευματικό, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε σέ τόνο ἔντονης ὑπερβολῆς: «Παιδί μου, ὄχι μόνο δύο φορές τήν ἐβδομάδα. Καί πέντε φορές τήν ἡμέρα, πού λει οἱ λόγοι, νά γίνεται, δέν εἶναι ἁμαρτία. Μέσα στό γάμο δέν ὑπάρχει ἀκαθαρσία. Ἀκαθαρσία εἶναι μόνο οἱ παρὰ φύσιν καί οἱ ἐκτός τοῦ γάμου σχέσεις».

Ἐγώ, ἄς ποῦμε, δέν εἶμαι θεολόγος, πού μπορεῖ νά ἔχει μέσα του κάποιες σαφεῖς ἀπαντήσεις. Εἶμαι ἕνα ἀπλό λαϊκό μέλος τῆς Ἐκκλησίας μας καί δέν ἔχω μεγάλη ἐμπιστοσύνη στά συμπεράσματά μου, πού μπορεῖ, λόγω ἐλλειποῦς ἔρευνας, νά μὴν ἀκτινογραφοῦν ὀλοκάθαρα τήν οὐσία τοῦ προβλήματος. Γι' αὐτό τό λόγο, καί ἐπειδή ἀκούω καί διαβάζω θέσεις πού ὡς χριστιανό μέ ἐμβάλλουν σέ ἀνησυχία, ἀπευθύνομαι σέ ὄλους ἐσᾶς, Μακαριώτατε, Σεβασμιώτατε, πατέρες καί ἐν Χριστῷ ἀδελφοί, πού - πιστεύω - ἐκφράζετε, σέ κάποιο βαθμό, τή συλλογική συνείδηση καί τό "καθολικό" ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας, καί σᾶς ὑποβάλλω τά ἐρωτήματά μου, γιά νά ἔχω κάποιες σίγουρες ἀπαντήσεις.

4. Ἐρωτήματα.

Ποιά εἶναι λοιπόν ἡ θέση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας στό θέμα τῶν συζυγικῶν σχέσεων, τῆς ἡδονῆς καί τῆς τεκνογονίας;

- Εἶναι ἡ συζυγική σχέση ἁμαρτία, τέτοια πού νά τήν ἐξομολογοῦνται οἱ συνενουρισκόμενοι; Τελικά, φτιάχνουμε νόμους - ποιοί ἄραγε; - γιά νά κατασκευάζουμε ἐνόχους;

- Είναι άμαρτία, πού μέσα από τή συζυγική συνένωση περνάει μιά βαθιά ένωτική σχέση, πού διώχνει τά σύννεφα, τίς αντιπάθειες, τή συναισθηματική σύγχυση, και φέρνει ίσορροπία ψυχική και δύναμη και όρεξη για ζωή και αγάπη για τήν οικογένεια;
- Είναι άμαρτία, πού ή συζυγική σχέση δημιουργεί έσωτερική ζεστασιά και στοργή και σώζει από τίς μοιχείες, τό πιοτό, τή διάσταση, τά ναρκωτικά και από τούς ψυχικούς τραυματισμούς τών παιδιών, σέ σημείο πού νά έχουν σοβαρά προβλήματα μέ τούς γονείς τους;
- Είναι, ή δέν είναι, ύποκρισία νά τρέχει ό χριστιανός μέρα και νύχτα στίς εκκλησίες και στίς κοινωνικές δραστηριότητες τής αγάπης, αλλά νά τυραννάει μέ ύποχρεωτική άποχή τήν, ή τόν, σύζυγο;
- Έάν οί σύζυγοι δέν μπορούν «νά τά βρούν», είναι λύση ό χωρισμός ή ή μίση ύπομονή;
- Είναι σωστό νά περνάμε επάνω από τά σώματα και από τά νεύρα και από τίς ψυχές τών ανθρώπων, άκαμπτους νόμους και νά τούς διαλύουμε σαν όδοστρωτήρα;
- Οί άγαμοι και οί μοναχοί συμμετέχουν πολύ συχνά στά μυστήρια τής Θ. Ευχαριστίας. Οί έγγαμοι, εάν ή συζυγική σχέση δέν είναι εφάμαρτη, πότε και μέ ποιές προϋποθέσεις μπορούν νά κοινωνούν;
- Έπιτρέπεται και, άν ναι, σέ ποιές περιπτώσεις ή συνένωση τών συζύγων στην περίοδο τής έγκυμοσύνης και στίς διάφορες, πολύ σεβαστές και άγιες, νηστείες τής Έκκλησίας μας; Ίσχύει εδώ, σέ ευρύτερο βέβαια πλαίσιο, τό «κρείσσον γαμείν ή πυροῦσθαι» τοῦ άπ. Παύλου;
- Είναι εύλογο, ή κατ' οικονομίαν άνεκτό, νά προγραμματίζει τό ζεύγος τή γέννηση τών παιδιών, χρησιμοποιώντας διάφορα τεχνικά μέσα ή παρακολουθώντας τίς γόνιμες ήμέρες τής γυναίκας;
- Τί θά γίνει όταν λόγω φλογερής κράσης δέν μπορεί κάποιος - ή κάποια - νά έγκρατευτεί και δέν μπορεί (τό ζεύγος) νά ανταποκριθεί στίς απαιτήσεις πολυμελοῦς οικογένειας;
- Η υγεία, άς ποῦμε τής συζύγου, άπαγορεύει τή γέννηση παιδιών. Τί κάνουν τότε οί σύζυγοι;
- Έάν ό, ή ή, σύζυγος πάσχει π.χ. από AIDS ή από σύφιλη, θά επέτρεπε ή Έκκλησία μας στό πνεῦμα τής αγίας οικονομίας τή χρήση προφυλακτικῶν μέσων;

- Όταν για λόγους υγείας, ή από απειροσχεψία για την οποία μετανόησε μετά δακρύων, υποβληθεί ή γυναίκα σε στείρωση, μήπως δέν πρέπει νά συνάψει γάμο ή, άν έχει συνάψει, έν γνώσει βέβαια του συζύγου, δέν πρέπει νά έχει συζυγικές σχέσεις;
- Θά ήταν φρόνιμο νά ένθαρρύνονται από την Έκκλησία οί άνθρωποι, άν έχουν πρόβλημα σεξουαλικής πύρωσης νά συνάψουν γάμο σε μικρή ήλικία καί νά ζήσουν, άν είναι φτωχοί, ταπεινή ζωή, όπως στά παλιά χρόνια;

5. Προτάσεις - Επίλογος.

Όλοι μας γνωρίζουμε από την καθημερινή μας εμπειρία από τά Μ.Μ.Ε. καί από την πράξη - ή την άπραξία - της Πολιτείας, ότι βάλθηκαν, μέ νύχια καί μέ δόντια, νά διαλύσουν την όρθόδοξη οίκογένεια. Ποιό είναι λοιπόν τό χρέος της ποιμαίνουσας Έκκλησίας σ' αυτό τό άφιλόξενο καί, πολύ συχνά, έχθρικό καί προκλητικό περιβάλλον;

Μεταξύ των άλλων προτάσεων πού άκούστηκαν ή θά άκουστούν, θά πρότεινα καί τά παρακάτω:

α. Άρμόδιο συλλογικό όργανο της Έκκλησίας μας νά άσχοληθεί μέ τό θέμα, μέ μεγάλη περίσκεψη καί σύνεση, καί νά εκδώσει ένα έγχειρίδιο μέ άνάλυση καί οδηγίες ένδεικτικής άντιμετώπισης των συναφών προβλημάτων, για νά μήν αυτοσχεδιάζουν άνεξέλεγκτα μερικοί από τούς πνευματικούς καθοδηγητές του πιστού λαού μας.

β. Τό έγχειρίδιο αυτό νά άποσταλεί σε όλους τούς επισκόπους, τούς ιερείς καί τούς θεολόγους της Έκκλησίας μας.

γ. Νά συσταθεί από τή Δ.Ι.Σ. ένα όργανο πού νά ελέγχει, κατά κάποιο τρόπο, τά σχετικά δημοσιεύματα, πού ένδέχεται νά έπηρεάζουν καί νά προκαλούν μεγάλες στενοχώριες σε συζύγους, πού καλόπιστα τά διαβάζουν.

δ. Νά ίδρυθεί μία Σχολή - ή ένα Φροντιστήριο - τριμηνιαίας, άς ποϋμε, διάρκειας καί υποχρεωτικής φοίτησης, για κάποιους πνευματικούς πατέρες, ή για όσους πρόκειται νά άσκήσουν αυτό τό θεϊό έργο. Έννοω φοίτηση μέ έξετάσεις. Έκτός καί άν τό ύψιστο καί ιερότατο αυτό έργο θεωρείται υπόθεση άπλής τελετουργικής άσκησης καί πάντως ύποδεέστερο από τίς άλλες ύπηρεσίες, για τίς όποιες έχουν θεσπιστεί άυστηρές σπουδές καί έξετάσεις.

ε. Άν δέν είναι έφικτή ή προηγούμενη πρόταση, καλό είναι νά όργανωθοϋν, όπου δέν ύπάρχουν, φροντιστήρια για πνευματικούς από τούς κατά τόπους επισκόπους, οί όποιοι θά παρευρίσκονται σ' αυτά καί θά έχουν την εϋθύνη της σωστής διαφώτισης-καθοδήγησης.

στ. Νά γραφεί ένα ευσύνοπτο τεύχος, ή μιά ποιμαντική έπιστολή, πού νά περιέχει μέ σαφήνεια τίς ύποχρεώσεις τών μελλονύμφων καί νά τούς χαρίζεται ώς εύλογία από τίς οικείες Μητροπόλεις μαζί μέ τήν άδεια γάμου.

ζ. Νά όρισθεϊ σέ κάθε Μητρόπολη ένας έμπειρος, φωτισμένος καί στοργικός έγγαμος ιερέας για τήν αντιμετώπιση συζυγικών προβλημάτων.

η. Νά ιδρύσει ή Έκκλησία σταθμούς καί ιδρύματα για τήν προστασία τής άγαμης μητέρας καί τοῦ παιδιοῦ της.

Έδῶ μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ τελείωσα.

Σᾶς εύχαριστῶ πολύ πού μέ άκούσατε μέ ύπομονή καί αγάπη. Θέλω νά πιστεύω ότι ήμουν άληθινός καί ειλικρινής. Καί σᾶς παρακαλῶ νά μέ συγχωρήσετε για ά τίς όποιες άτέλειες αὐτῆς τῆς εισήγησῆς μου.

Όσοτόσο θά σᾶς παρακαλέσω νά μοῦ έπιτρέψετε μιά τελευταία προσθήκη. Ότι, οί όποιες δυσκολίες μεταξύ τών συζύγων μποροῦν νά ξεπεραστοῦν μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ. Όταν ό άνθρωπος αισθάνεται ότι ύποφέρει, ότι εἶναι έγκαταλειμμένος καί βρίσκεται σέ άδιέξοδο, άν άγκαλιάσει τή θλίψη μέ τήν άγία ύπομονή καί τήν θυσιαστική αγάπη τοῦ Χριστοῦ μας, ὅπως λένε οί Άγιοί μας, ό πόνος καί ή θλίψη θά μεταβληθοῦν κάποτε, μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ, σέ μυστική χαρά καί θά γίνουν ό δρόμος τοῦ Παραδείσου.

Κωνσταντῖνος Χρ. Καρακόλης, Δ. Θ.